

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.01.1996, sp. zn. 2 Tzn 95/95, ECLI:CZ:NS:1996:2.TZN.95.1995.1

Číslo: 42/1996

Právní věta: Ve veřejném zasedání, ve kterém soud rozhoduje o uložení ochranného léčení, s výjimkou ochranného léčení protialkoholního, je účast obhájce obviněného nutná.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 18.01.1996

Spisová značka: 2 Tzn 95/95

Číslo rozhodnutí: 42

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Veřejné zasedání

Předpisy: 141/1961 Sb.36 odst. 4 § 234

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 42/1996 sb. rozh.

Ve veřejném zasedání, ve kterém soud rozhoduje o uložení ochranného léčení, s výjimkou ochranného léčení protialkoholního, je účast obhájce obviněného nutná.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 1. 1996 sp. zn. [2 Tzn 95/95](#))

K stížnosti pro porušení zákona zrušil Nejvyšší soud České republiky usnesení Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 12. 7. 1995 sp. zn. Nt 139/92 a přikázal, aby Okresní soud v Novém Jičíně věc znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Usnesením Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne 12. 7. 1995 sp. zn. Nt 139/92 bylo rozhodnuto, že R. G., jejíž trestní stíhání pro trestný čin krivého obvinění podle § 174 odst. 1 tr. zák. bylo pro její nepřičetnost zastaveno, se podle § 72 odst. 1, 4 tr. zák. ukládá ochranné psychiatrické ambulantní léčení.

Proti tomuto usnesení podal ministr spravedlnosti ve prospěch obviněné stížnost pro porušení zákona.

Ministr ve svém mimořádném opravném prostředku poukázal na skutečnost, že původní usnesení Okresního soudu v Novém Jičíně, vydané v této věci obviněné R. G. dne 16. 4. 1992 pod sp. zn. Nt 139/92, bylo ke stížnosti prokurátora podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušeno usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. 6. 1992 sp. zn. 7 To 231/92 s tím, že okresnímu soudu bylo uloženo znovu o věci jednat a rozhodnout. Okresní soud však v novém řízení nesplnil pokyny obsažené v cit. usnesení krajského soudu, když neopatrčil písemný či ústní doplněk psychiatrického znaleckého posudku, z něhož by bylo patrné, zda a proč je v současné době pobyt obviněné na svobodě nebezpečný. Další vadou tohoto nového řízení, resp. veřejného zasedání okresního soudu je, že bylo provedeno bez účasti obhájce, což je v rozporu s ustanovením § 36 odst. 4 tr. ř.

Ministr spravedlnosti proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením Okresního soudu v Novém Jičíně byl porušen zákon v ustanoveních § 2 odst. 5, § 36 odst. 4 tr. ř., ve vztahu k ustanovení § 72 odst. 1 tr. zák., toto usnesení aby podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil a dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Když Nejvyšší soud ČR podle § 267 odst. 1 tr. ř. přezkoumal správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, jež mu předcházelo, shledal, že podaný mimořádný opravný prostředek je důvodný.

Z vyšetřovacího spisu bývalého oddělení vyšetřování Okresní prokuratury v Novém Jičíně sp. zn. 1 Pv 1874/91 a z trestního spisu Okresního soudu v Novém Jičíně sp. zn. Nt 139/92 je zřejmé, že:

Usnesením vyšetřovatelky bývalé Okresní prokuratury v Novém Jičíně ze dne 18. 9. 1991 sp. zn. Vp 45/91 bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání a současně podle § 163 odst. 1 tr. ř. bylo proti R. G. vzneseno obvinění pro trestný čin křivého obvinění podle § 174 odst. 1 tr. zák., jehož se měla dopustit tím, že 25. 8. 1990 v Životicích, okr. Nový Jičín, podala na svoji sestru A. B., státní notářku bývalého Státního notářství v Novém Jičíně JUDr. M. V. a soudní znalce K. J. a P. R. lživé trestní oznámení pro jejich jednání v letech 1979 a 1980 při uzavírání a registraci kupních smluv nemovitostí, které byly v jejím vlastnictví.

Usnesením téže vyšetřovatelky ze dne 13. 1. 1992 sp. zn. Vp 45/91 bylo toto trestní stíhání R. G. podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř. zastaveno.

V návaznosti na toto rozhodnutí Okresní soud v Novém Jičíně na návrh prokurátora rozhodl usnesením ze dne 16. 4. 1992 sp. zn. Nt 139/92 tak, že obviněné R. G. uložil podle § 72 odst. 1, 4 tr. zák. ochranné psychiatrické ambulantní léčení.

Toto usnesení bylo ke stížnosti prokurátora podle § 149 odst. 1 písm. b) tr. ř. zrušeno usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 2. 6. 1992 sp. zn. 7 To 231/92 s tím, že okresnímu soudu bylo uloženo, aby o věci znovu jednal a rozhodl. Krajský soud v tomto kasačním rozhodnutí okresního soudu nařídil doplnit posudek znalců, psychiatrů, MUDr. I. D. a MUDr. V. S., CSc., se zaměřením na otázku nebezpečnosti pobytu obviněné R. G. na svobodě; k tomu měli být zmínění znalci vyslechnuti i ve veřejném zasedání soudu prvního stupně.

V tomto novém veřejném zasedání konaném dne 12. 7. 1995 rozhodl Okresní soud v Novém Jičíně usnesením sp. zn. Nt 139/92 shodně jako ve svém původním usnesení ze dne 16. 4. 1992, tj. uložil obviněné R. G. ochranné psychiatrické ambulantní léčení. Jak je patrné z protokolu o tomto veřejném zasedání, obviněná se po vyhlášení tohoto usnesení a poučení o opravných prostředcích vzdala práva stížnosti. Pokud však proti němu později stížnost přesto podala, nemohl se nadřízený Krajský soud v Ostravě zabývat její důvodností, ale mohl ji svým usnesením ze dne 4. 9. 1995 sp. zn. 7 To 410/95 bez dalšího podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. zamítnout jako podanou osobou, která se stížnosti výslovně vzdala.

Nejvyšší soud ČR proto především shledal, že stížnost pro porušení zákona byla správně podána proti usnesení Okresního soudu v Novém Jičíně ze dne

12. 7. 1995 sp. zn. Nt 139/92 jako soudu prvního stupně, jež se stalo pravomocné bez ohledu na posledně cit. usnesení Krajského soudu v Ostravě jako soudu druhého stupně, jímž byla stížnost obviněné z tohoto formálního důvodu zamítnuta.

Nejvyšší soud dále shledal, že napadené usnesení okresního soudu, jímž bylo obviněné R. G. podle § 72 odst. 1, 4 tr. zák. uloženo ochranné ambulantní psychiatrické léčení, bylo vydáno v řízení, jež trpí formálními a věcnými vadami, z nichž některé je třeba pokládat za podstatné.

Krajský soud v Ostravě, jak již bylo uvedeno, ve svém kasačním usnesení ze dne 2. 6. 1992 sp. zn. 7 To 231/92 Okresnímu soudu uložil doplnit znalecký posudek o duševním stavu obviněné se zaměřením na otázku nebezpečnosti jejího pobytu na svobodě s tím, že znalci (resp. jeden z nich) budou k této otázce vyslechnuti i ve veřejném zasedání. Okresní soud byl podle § 149 odst. 6 tr. ř. povinen provést tyto úkony, jejichž provedení nařídil nadřízený soud. Tuto svoji povinnost však nesplnil, když písemný doplněk znaleckého posudku, jenž byl ve veřejném zasedání se souhlasem státního zástupce a obviněné podle § 211 odst. 4 tr. ř. pouze přečten, odpověď na tuto otázku neobsahuje (takto provedený důkaz znaleckým posudkem byl vadný i z hlediska ustanovení § 235 odst. 2 věty druhé tr. ř., podle kterého omezující podmínky § 211 odst. 4 tr. ř. „platí pouze pro veřejné zasedání konané o odvolání“, ne tedy pro veřejné zasedání konané o ochranném léčení – tuto vadu však Nejvyšší soud ČR za podstatnou nepovažuje).

Povahu podstatné vady má ovšem skutečnost, že okresní soud o veřejném zasedání, v němž rozhodoval o uložení ochranného psychiatrického léčení, nevyrozuměl ustanoveného obhájce obviněné, který se tak tohoto veřejného zasedání nezúčastnil. Toto opomenutí okresního soudu je především v rozporu s ustanovením § 233 odst. 1 věty druhé tr. ř., podle kterého předseda senátu o veřejném zasedání vyrozumí též obhájce. Zejména je však v rozporu s ustanovením § 36 tr. ř. o nutné obhajobě, a to jmenovitě s jeho odstavcem druhým, podle kterého obviněný musí mít obhájce též tehdy, jestliže vzhledem k jeho duševním vadám existují pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit, i s odstavcem čtvrtým, podle něhož „obviněný musí mít obhájce též v řízení, v němž se rozhoduje o uložení ochranného léčení, s výjimkou ochranného léčení protialkoholního“.

K posledně uvedenému případu nutné obhajoby považuje Nejvyšší soud ČR za nutné dodat, že podle § 234 odst. 2 tr. ř. sice „nestanoví-li zákon něco jiného, není účast obhájce při veřejném zasedání nutná“. Toto ustanovení o přítomnosti při veřejném zasedání je však třeba v souvislosti s výše citovaným ustanovením § 36 odst. 4 tr. ř. o nutné obhajobě vykládat tak, že veřejné zasedání, v němž se rozhoduje o uložení ochranného léčení, je jádrem, nejdůležitější částí řízení o ochranném léčení. Proto, jestliže obviněný podle tohoto ustanovení musí mít obhájce v řízení o ochranném léčení (s výjimkou protialkoholního), musí jej mít tím spíše ve veřejném zasedání, v němž se o tomto ochranném léčení rozhoduje (argument a minore ad maius). Účast obhájce při tomto veřejném zasedání je tedy nutná. Opačný výklad, který by připouštěl pouze formální zastoupení obviněného obhájcem v tomto řízení, ale netrval by na jeho účasti při veřejném zasedání, by popíral smysl nutné obhajoby a byl by v rozporu i s ustanovením § 33 odst. 1 tr. ř. o právu obviněného na obhajobu, obsahujícím též jeho právo radit se s obhájcem i během úkonů prováděných orgánem činným v trestním řízení.

Obdobně to platí i pro obviněného, u něhož vzhledem k jeho duševním vadám existují pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit (§ 36 odst. 2 tr. ř.).

Závažnou vadou řízení před okresním soudem i napadeného usnesení je i to, že Okresní soud nezaměřil své dokazování na zjištění, zda čin, pro který bylo trestní stíhání R. G. zastaveno, je podle

§ 72 odst. 1 tr. zák. „činem jinak trestným“. V této souvislosti je třeba připomenout, že soud rozhodující o uložení ochranného léčení je povinen dokazovat splnění všech podmínek obsažených v citovaném zákonném ustanovení, tedy i to, zda čin, pro který bylo trestní stíhání obviněného zastaveno, byl, nebýt jeho nepřítetnosti, trestným činem (srov. č. 24/1992 – I. sb. rozh. tr.). Okresní soud se proto v posuzované věci obviněné R. G. neměl spokojit s vyřešením této otázky ve výše zmíněném usnesení vyšetřovatelky o zastavení trestního stíhání, ale měl ji s ohledem na ustanovení § 9 odst. 1 tr. ř. vyřešit samostatně na základě dokazování provedeného ve veřejném zasedání, neboť jde o posouzení viny (zmíněné usnesení o zastavení trestního stíhání mohl a měl proto provést a hodnotit jen jako jeden z důkazů o této otázce).

Nejvyšší soud České republiky podle § 268 odst. 1 tr. ř. rozhodl, že napadeným pravomocným usnesením Okresního soudu v Novém Jičíně a v řízení, jež mu předcházelo, byl porušen zákon v ustanoveních § 2 odst. 5, 6, § 36 odst. 2, 4 a § 149 odst. 6 tr. ř., tedy v ustanoveních upravujících postup soudu při zjišťování skutkového stavu věci nutnou obhajobu a povinnost orgánu, jemuž byla věc vrácena k novému projednání a rozhodnutí, provést úkony uložené nadřízeným orgánem v jeho konečném rozhodnutí.

V důsledku vyslovení porušení zákona v neprospěch obviněné R. G. Nejvyšší soud ČR podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené usnesení zrušil. Současně zrušil i všechna další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

Okresnímu soudu v Novém Jičíně pak bylo podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázáno, aby věc znovu projednal a rozhodl.